

ТИПОЛОГІЧНА ПАРАДИГМА КОНЦЕСИВНИХ КЛАЗУЗ У СУЧАСНОМУ ФЕНТЕЗІЙНОМУ ПРОСТОРИ

Тугай О. М.

*доктор філософії з філології,
старший викладач кафедри германської філології
Інститут філології
Київського університету імені Бориса Грінченка
вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, Київ, Україна
orcid.org/0000-0001-9831-2288
o.tuhai@kubg.edu.ua*

Ключові слова: складне речення поступки, чиста поступка, умовна поступка, контрастивна поступка, концесивна дія, адвербіальна клауза, субординативний кон'юнкт / диз'юнкт, жанр фентезі, міфічні твори.

Стаття присвячена дослідженню особливостей реалізації семантичного значення поступки у складному реченні, поступки із концесивною клаузою, яка уводиться сполучниками (кон'юнктами / диз'юнктами) субординативного та координативного зв'язку різноманітної семантичної спрямованості у сучасних американських міфах наукової фантастики та жанру фентезі. Поняття поступки, або концесивності розглядається як головне або матричне з реалізацією пропозиційного контексту чистої, умовної, контрастивної поступки як семантично універсального спеціалізованого та розфокусованого значення поступки в підрядній концесивній клаузі. Здійснено узагальнення структурних типів складних речень із семантично різними адвербіальними концесивними клаузами дійсної або чистої поступки, універсальної або альтернативної умовної поступки та контрастивної поступки. Концесивні клаузи засвідчено за комунікативно-функціональним навантаженням актуалізації різних значень поступки за допомогою: універсальних концесивних / умовних (корелятивних) кон'юнктив, альтернативних умовних (корелятивних) диз'юнктив та контрастивних (корелятивних) кон'юнктив. Виокремлено домінуючі або концесивно-базові структурно-семантичні типи з універсальною-концесивною клаузою (УКК) та периферійні або концесивно-еквівалентні структурно-семантичні типи з універсальною та альтернативною кондіціонально-концесивною (УКондКК / АКондКК), контрастивно-концесивною клаузами (КонтрКК). Концесивно-базові домінуючі типи складних речень поступки охарактеризовано зі спеціальними головними рисами в парадигмі «спеціалізовано-універсальне значення поступки – однозначний зміст речення – систематичність поступальної дії». Концесивно-еквівалентні периферійні типи складних речень поступки окреслено з додатковими рисами поступки в парадигмі «розфокусовано-універсальне значення поступки як умови, альтернативи, контрасту – неоднозначний зміст речення – нерегулярність форм кон'юнктив / диз'юнктив та їхні імпліцитні ознаки поступки». Синтаксичну функцію концесивних клауз у складі речень вищого рівня визначено та обґрунтовано як контентні кон'юнктивні /диз'юнктивні адвербіальні субординативні клаузи, які впливають на головне дієслово та визначають зміст головної клаузи. Доведено, що адвербіальні клаузи із семантичним змістом універсальної чистої поступки перекриваються зі значеннями умовної та контрастивної поступки з утворенням універсально-чистого, універсально-умовного, альтернативно-умовного, контрастивно-умовного симбіозу поступальної дії.

TYPOLOGICAL PARADIGM OF CONCESSIVE CLAUSES IN MODERN FANTASY SPACE

Tuhai O. M.

*PhD (Philology), Assistant Professor,
Assistant Professor at the Department of Germanic Philology
Institute of Philology of Borys Grinchenko Kyiv University
Bulvarno-Kudriavska str., 18/2, Kyiv, Ukraine
orcid.org/0000-0001-9831-2288
o.tuhai@kubg.edu.ua*

Key words: *complex sentence of concession, pure concession, conditional concession, contrastive concession, concessive action, adverbial clause, subordinate conjunction / disjunction, fantasy genre, mythical works.*

The article deals with the peculiarities of the concessive semantic meaning realization in a complex sentence of concession with a concessive clause, which is introduced by subordinate and coordinate connectives (conjunctions / disjunctions) of various semantic orientation in modern American myths of science fiction and fantasy genre. The concept of concession or concessionality is considered as the main or the matrix one with implementation of the propositional context of pure concession as a semantically universal specialized or focused meaning; as well as conditional and contrastive concessive action as a semantically defocused meaning of concession in a subordinate concessive clause. The generalization of complex sentences' structural types with semantically different adverbial concessive clauses of real or pure concession, universal or alternative conditional concession and contrastive concession is carried out. Concessive clauses are evidenced by the communicative-functional orientation of the different concessive meanings actualization with the help of: universal concessive / conditional (correlative) conjunctions, alternative conditional (correlative) disjunctions and contrastive (correlative) conjunctions. Dominant or concessive-basic structural-semantic types with a universal concessive clause (UCC) and peripheral or concessive-equivalent structural-semantic types with a universal / an alternative conditional-concessive clause (UCondCC / ACondCC) and a contrastive-concessive clause (ContrCC) are distinguished. Concessive-basic dominant types of complex sentences of concession are characterized according to the special main features of concession in the paradigm "specialized-universal concessive meaning – unambiguous sentence meaning – systematic nature of concessive action". Concessive-equivalent peripheral types of complex sentences of concession are outlined according to the additional features of concession in the paradigm "defocused-universal concessive meaning as condition, alternative, contrast – ambiguous sentence content – irregularity of conjunctive / disjunctive forms and their implicit concessive features". The syntactic function of concessive clauses as a part of the higher-level sentences is defined and justified as content adverbial subordinate clauses with conjunctions / disjunctions that affect the main verb and determine the meaning of the main clause. It is proved that adverbial clauses with the semantic content of universal pure concession overlap with the values of conditional and contrastive concession with the formation of universal-pure, universal-conditional, alternative-conditional, contrastive-conditional symbiosis of concessive action.

Постановка проблеми. Синтаксис сучасної англійської мови відзначається вживанням широкого розгалуження методів дослідження та спрямованістю сучасних синтаксичних теорій на взаємодію з іншими лінгвістичними напрямками як структурно-статичним та функціонально-се-

мантичним. У поєднанні зазначені напрями дослідження формують цілісну картину світу або уявлення стосовно певного синтаксичного аспекту складного речення, а саме типологічної парадигми концесивної клаузи або підрядного речення поступки з різними відтінками концесивної дії.

На сьогодні у зарубіжних мовознавчих студіях спостерігаємо дослідження речень поступки в різних індоєвропейських мовах світу (англійська, німецька, італійська, польська мови тощо) в загальному традиційному аспекті (E. König [12], J. Miller [14], R. Quirk et al. [17], O. Schützler [18]), у типологічному аспекті (E. I. Crevels [7], M. Haspelmath, E. König [9]), в генеративній парадигмі щодо реалізації категоріальних фраз (W. Frey [8]), у сполучниковому аспекті (Chung Chan, Kim Jong-Bok [6], B. Wälchli [19]), у порівняльно-семантичній парадигмі (A. Latos [13]), в аспекті адвербіальних клауз (K. Hengeveld [10], R. D. Huddleston, G. K. Pullum [11]).

Проте, на нашу думку, у сучасних синтаксичних граматиках та провідних лінгвістичних школах України недостатньо висвітленими залишаються питання узагальнення типологічної парадигми складних concessивних речень із concessивними клаузами різної семантики залежно від значення сполучників уведення, дослідження синтаксичної функції concessивної клаузи загалом та формулювання структурно-статистичних даних в певній мові та текстах, зокрема в американських романах-фентезі сучасного варіанту англійської мови. Це і постає певною лакуною у сучасних дослідженнях concessивних клауз української англістики, для заповнення якої пропонується наша розвідка як втілення concessивної клаузи у фентезійно-міфологічному просторі сучасної лінгвістики та як внесок у загальну синтаксичну теорію речення.

Постановка завдання. **Об'єктом** нашої розвідки є структурно-функціональні характеристики складних concessивних речень або складних речень поступки із concessивною клаузою (підрядне речення поступки). **Предмет** складають складні concessивні речення із підрядними concessивними клаузами, які уводяться різними субординативними або координативними кон'юнктами або диз'юнктами (конекторами) із реалізацією різних значень concessивної або поступальної дії в сучасній англійській мові. Провідною **метою** дослідження є визначити типологічну парадигму складних concessивних речень в сучасній англійській мові. Реалізація мети дослідження передбачає розв'язання конкретних **завдань**, а саме: 1) детермінувати структурно-семантичні моделі складних concessивних речень із concessивною клаузою в сучасній англійській мові; 2) окреслити граматичний статус або синтаксичну функцію concessивної клаузи; 3) охарактеризувати семантичне значення розгортання concessивної дії. **Матеріалом** дослідження слугували складні речення поступки, виокремлені методом суцільної вибірки із 19 сучасних фантастичних романів американських письменників наукової фан-

тастики й фентезі Роберта Аспріна та Джоді Лін Най [15; 16].

Виклад основного матеріалу. У мовознавстві із середини ХХ століття домінує лексико-граматичний принцип класифікації мовних одиниць. Згідно з цим принципом, частини мови розглядаються як граматичні класи слів, які об'єднані на основі загального категоріального значення, морфологічних категорій та парадигм, а також синтаксичних функцій [1, с. 33].

Функція має позамовну природу та є основою категоризації мовних явищ та концептуальної системи людської свідомості. Її можна визначити як репрезентацію концепту, що позначається різними мовними засобами із віднесеністю висловлення до різних параметрів акту мовлення, як комунікативне завдання, соціальна роль, референція актів мовлення, а також синтаксичного контексту [3, с. 97–98].

І в цьому аспекті *складне речення* є «різновидом конструктивно, комунікативно, інтонаційно та змістовно завершеного речення із двома й більше предикативними одиницями, які поєднані певним типом зв'язку: сполучникового чи безсполучникового – за наявністю сполучників / сполучникових слів, сурядного (паратаксисту) чи підрядного (гіпотаксисту) – залежно від рівноцінності / нерівноцінності пов'язаних предикативних одиниць» [4, с. 466].

Традиційно термін «речення» визначається як «граматичний юніт, який складається із менших юнітів – фраз та клауз – що пов'язані один з одним різними вершино-модифікованими взаємозв'язками». Певна фраза, або клауза має здатність розташовуватись у певних слотах всередині речення, яке також має здатність розташовуватись у будь-якому певному слоті текстового контексту або дискурсу. Речення містить певну єдність та граматичну завершеність, а також має певний ступінь семантичної незалежності, що дозволяє йому виступати незалежно від контексту [14, с. 76].

Адвербіальні клаузи відносяться до підрядних клауз, які уводяться субординативними та координативними кон'юнктами або сполучниками [14, с. 66]. При цьому якщо субординативна клауза залежить від оточуючих конститuentів в реченні та не може бути вилучена з контексту, тоді як саме адвербіальна клауза може бути вилучена зі складу речення, що не буде впливати на граматичність головної клаузи [10, с. 335].

Існує декілька провідних ознак адвербіальної клаузи. Так, термін «адвербіальний» передбачає, що адвербіальні клаузи модифікують не тільки матричні дієслова, але й цілі речення або головні клаузи. Іншою ключовою властивістю адвербіальних клауз є той факт, що в структурі складного речення вони виступають як «ад'юнкти»

(adjuncts) – тобто вони можуть бути вилучені зі складного речення, не порушуючи логіко-семантичного значення речення. Відповідно, адвербіальні клаузи є типовими факультативними (optional) конституентами в реченні [14, с. 65]. У теоретичній англістиці адвербіальні клаузи функціонують переважно як ад'юнкти, диз'юнкти, суб'юнкти, кон'юнкти. Проте синтаксична функція адвербіальних клауз-концесивів реалізується контентними диз'юнктними або кон'юнктними клаузами, оскільки вони уводяться субординативними або координативними сполучниками – кон'юнктами або диз'юнктами [17, с. 1068–1071].

У нашому дослідженні визначаємо синтаксичну функцію концесивних клауз у складі речень вищого рівня як контентні кон'юнктивні або диз'юнктивні адвербіальні субординативні або підрядні клаузи, які модифікують або впливають на головне дієслово та визначають зміст головної клаузи.

У прикладах (1)–(3) підрядні речення поступки як адвербіальні клаузи уводяться кон'юнктами *although, as, even if, whether or not, but, in any case* в ініціальній та кінцевій позиціях, де вони позначають поступальну дію по відношенню до дії головної клаузи із модифікацією не тільки матричних дієслів, але й повного змісту головного речення.

(1) [*Although I sounded confident,*] *my spirits sank [as the large candle came floating to the work table in response to Garkin's summons]* (Asprin "Another Fine Myth") [15].

(2) *The king may rule the court, but word of what happens in the kingdom comes to him through my soldiers, and those soldiers will be posted along your return path to the palace, with orders to bring back word of your accidental demise, [even if they have to arrange it]* (Asprin "Myth Conceptions") [15].

(3) "*I am undecided [as to whether or not to continue in my chosen profession,]*" *Quigley continued, ["but in any case it behooves me to learn more about demons"]* (Asprin "Another Fine Myth") [15].

У реченні (1) спостерігаємо дві концесивні адвербіальні клаузи [*Although I sounded confident*] та [*as the large candle came floating to the work table in response to Garkin's summons*] із другорядними дієсловами-присудками *sounded, came floating*, які реалізують значення поступки по відношенню до головного дієслова-присудка *sank* із модифікацією контенту головної клаузи, а субординативні сполучники *although / as* тільки інтенсифікують другорядні поступальні дії.

У прикладі (2) кон'юнктивний конектор *even if* концесивної адвербіальної клаузи [*even if they have to arrange it*] підсилює значення останньої із модифікацією значення головного дієслова *will be*

posted другої частини складносурядного речення та визначенням його цілісного змісту.

У реченні (3) із концесивними адвербіальними клаузами *as to whether or not to continue in my chosen profession* та *but in any case it behooves me to learn more about demons* диз'юнкт *whether or not* та кон'юнкти *but* та *in any case* власне підсилюють значення поступки, де другорядна дієслівна парадигма *behooves me to learn* змінює значення головного дієслова *am undecided* та впливає на загальне значення складного речення.

У складних реченнях із концесивними адвербіальними клаузами існує контраст або перешкода між контентом матричної та субординативної клауз. Проте дія або факт, що окреслюється у головній клаузі, реалізується та має місце незважаючи на дію або твердження, яке висловлюється у підрядній клаузі [7, с. 27]. Поняття або концепт «поступки» є матричним або головним у складному концесивному реченні та реалізує значення пропозиційного контексту поступальної дії по відношенню до дії у головній клаузі. Концесивна клауза вказує на те, що ситуація у головній клаузі протирічить очікуванням того, про що повідомляється у концесивній клаузі [7, с. 15]. Концесивні клаузи у субординативній клаузі вказують на те, що подія матричної клаузи є «протирічною до тієї події, яка очікується у концесивній клаузі» [6, с. 40].

Прототипом складного концесивного речення зі значеннями чистої, умовної, контрастивної тощо поступки вважають складнопідрядне речення, де підрядна концесивна клауза уводиться концесивними конекторами або сполучниками та корелятивними або композитними кон'юнктами. Складне речення поступки може містити у своїй структурі «зіставлення» (juxtaposition) двох головних клауз, де семантична взаємодія між ними реалізується за допомогою концесивних кон'юнктивів або ад'юнктивів як *although, notwithstanding, albeit* тощо, або концесивних адвербів як *nevertheless, nonetheless, yet, still* тощо [11, с. 735–736].

В англійській мові концесивні конструкції використовуються для того, щоб погодитися або поступитися певним аргументом. Канонічно вони уводяться такими універсальними кон'юнктами поступки як *though, although, even though, while, even if* тощо [6, с. 39; 18].

Субординативні адвербіальні концесивні клаузи можуть опинитися в ініціальній, медіальній та фінальній позиції зі збереженням власного семантичного значення концесивної дії [18, с. 445; 11, с. 779]. При цьому конституенти концесивної клаузи в ініціальній позиції передують суб'єкту або іменній фразі матричної клаузи; конституенти концесивної клаузи в медіальній позиції можуть бути розміщені після суб'єкта, але перед дієслів-

ною фразою; конституенти concessивної клаузи у фінальній позиції загалом обіймають постпози- тивну позицію дієслівної фрази матричної клаузи. А на вибір позиції для concessивного кон'юнкта впливає його внутрішня форма та семантична категорія [11, с. 780].

Існує окреме синтаксичне обмеження на вжи- вання concessивних клауз: вони не можуть бути прямо «сфокусованими» – це та властивість, яку вони поділяють із каузальними, умовними, реля- тивними клаузами тощо. Це обмеження щодо сфокусованості (*focusability*) загалом означає, що релевантні клаузи менш тісно інтегровані у головні клаузи, ніж інші типи адвербіальних клауз [12, с. 82]. Відповідно, у нашому дослідженні ця властивість семантичної «розфокусованості» або неспрямованості на реалізацію виключно одного значення поступки адвербіальних CONCE- сивних клауз відіграє ключову роль у визначенні певних різноманітних структурно-семантичних типів складних речень поступки, що уводяться у контекст речень семантично різними суборди- нативними сполучниками.

Сучасні граматичні студії підтверджують тісний зв'язок concessивних клауз із відповід- ними умовними реченнями або кондиціоналами (*conditionals* – умовні речення) та їх походжен- ням із останніми. Відповідно, складні CONCE- сивні речення розподіляють за додатковою умов- ною ознакою з урахуванням поступальної дії на: «чисті concessивні речення – concessивні concessivi – *pure concessive clauses*» та «умовні concessивні речення – concessивні кондиціо- нали – *conditional concessive clauses or concessive conditionals*» [9; 12].

У сучасній англійській адвербіальні concessивні клаузи реалізують різні семантичні ролі, а саме: *чистої поступки, умовної поступки, контрастив- ної поступки*. При цьому загальне поняття мож- ливості реалізації або непередбачуваності від- носин між concessивною дією в субординативній клаузі та головною або змістовною дією у матрич- ній клаузі актуалізуються субординативними або координативними кон'юнктами, диз'юнктами або сполучниками підрядного та сурядного зв'язку з урахуванням логічних відносин поступки, умови, контрасту, де останні доповнюють один одного та вводять додаткові семантичні відтінки concessивної дії [17].

Concessивна клауза є біпредикативною семан- тичною конструкцією із актуалізацією двох про- позицій або стану справ, які залежать один від одного певним чином, з урахуванням чого відбу- вається симбіоз або значне перекриття (*overlap*) семантичного змісту адвербіальних клауз, які реалізують різні concessивні значення як поступки, умови, контрасту. Отже, структурно-семантична

класифікація складних concessивних речень може здійснюватися з урахуванням як синтаксичних, так і семантичних ознак [7; 17, с. 1088].

Відповідно до методології функціоналізму виділяють синтаксичні структури із домінант- ними та периферійними рисами грамагично-лек- сичних мовних одиниць, які містять такі ознаки, як [2, с. 63; 3, с. 102]:

– домінантні риси: 1) найбільша спеціалізо- ваність щодо вираження значення; 2) найбільша однозначність щодо передавання змісту; 3) систе- матичність використання;

– периферійні риси: 1) послабленість змісту; 2) нерегулярність форм; 3) імпліцитні ознаки ком- понентів.

З урахуванням методів структурного та функ- ціонально-семантичного аналізу виокремлюємо *домінантні* та *периферійні* структурно-семан- тичні типи складних concessивних речень за кому- нікативно-функціональним навантаженням під- рядної адвербіальної клаузи із розподіленням на [4; 5, с. 356–357; 17, с. 1097–1102; 12; 13]:

I. Домінантні (concessивно-базові) структур- но-семантичні типи:

1. Складні concessивні речення дійсної або чистої поступки, які містять *універсальні CONCE- сивні клаузи* (УКК) (*universal concessive clauses* – UCC) – актуалізують загальне або універсальне значення поступки за допомогою:

1) універсальних concessивних кон'юнк- тів – *though, even though, although; but, however, howsoever; nevertheless, nonetheless, notwithstanding; unless, yet, yet unless; still; anyway, anyhow;*

2) універсальних concessивних корелятивних кон'юнктивів – *in any case, in any event; at any rate, at all events, at the same time; for all that, with all (that), after all; in spite of (the fact that), in spite of it all, despite (that), irrespective of, regardless of.*

II. Периферійні (concessивно-еквівалентні) структурно-семантичні типи:

2. Складні concessивні речення умовної поступки, які містять кондиціональні concessивні клаузи (КондКК) (*conditional concessive clauses* – CondCC) – реалізують значення універсальної та альтернативної умовної поступки за допомогою таких адвербіальних клауз, як:

2.1. *Універсальні кондиціонально-concessивні клаузи* (УКондКК) (*universal conditional concessive clauses* – UCondCC) – актуалізують значення уні- версальної або загальної умовної поступки за допомогою:

1) універсальних умовних кон'юнктивів – *if, even if, granted (that); whatever, whichever, whoever, whosoever, whenever, wherever;*

2) універсальних умовних корелятивних кон'юнктивів – *no matter how (much / many), however much (many).*

2.2. *Альтернативні кондиціонально-концесивні клаузи* (АКондКК) (alternative conditional concessive clauses – ACondCC) – актуалізують значення альтернативної умовної поступки за допомогою:

1) альтернативних умовних диз'юнктивів – ((no) matter) *whether*;

2) альтернативних умовних корелятивних диз'юнктивів – *whether or not, whether ... or*.

3. Складні концесивні речення контрастивної поступки або речення поступки контрасту (протиставлення), які містять *контрастивні концесивні клаузи* (КонтрКК) (contrastive concessive clauses – ContrCC) – актуалізують значення поступки контрастивної дії за допомогою:

1) контрастивних кон'юнктивів – *as, whereas, when, even when; while, whilst*.

2) контрастивних корелятивних кон'юнктивів – *as ... as, so as, so (that)*.

У процесі дослідження сучасних міфологічних текстів жанру фентезі Роберта Асприна та Джоді Лін Най засвідчуємо синтаксичну функцію універсальних, кондиціональних та контрастивних клауз у складі складних речень поступки як субординативні адвербіальні концесивні клаузи із граматичним статусом контентних кон'юнктивних, диз'юнктивних клауз-концесивів поступальної дії та вживанням концесивних кон'юнктивів та диз'юнктивів різноманітної семантичної спрямованості.

У наступних прикладах (4)–(8) засвідчуємо складні концесивні речення домінантного типу універсальної або чистої поступки, де адвербіальні клаузи поступки уводяться універсальними концесивними кон'юнктами *although, though, notwithstanding, for all that, in spite of the fact that* та реалізують чисту концесивну дію із розгортанням останньої як дійсного значення поступальної дії із відтінком універсальності.

(4) УКК: *I launched into my speech about helping her to restore the kingdom to its former prosperity, and how [although her people loved her,] she had no real means of pulling the place out of debt or advertising to the rest of the dimensions that Foxe-Swampburg was once again open for business* (Asprin & Nye “Myth-Chief”) [16].

У реченні (4) УКК [*although her people loved her*] визначаємо як адвербіальну субординативну клаузу у складні вищого координативного речення, яка актуалізує дійсне та точне (спеціалізоване) значення поступки як «хоча люди любили її» із розгортанням однозначного змісту поступальності до головного речення як «вона не мала реальних засобів витягнути це місце з боргів...», де вживання універсального сполучника поступки *although* підкреслює систематичність поступальної дії.

(5) УКК: *The technology to build them had been long lost, and [though sturdy enough to withstand dimensional travel,] they got goofed up when they hit stone floors* (Asprin & Nye “Myth-Gotten Gains”) [16].

У прикладі (5) УКК [*though sturdy enough to withstand dimensional travel*] реалізує значення чистої поступки як «хоча вони були досить міцні, щоб витримати переміщення в розмірах» та модифікує значення головного речення як «вони здуріли, коли вдарилися об кам'яну підлогу».

(6) УКК: [*Green scales and yellow eyes notwithstanding,] he reminded me of Grimble, the Chancellor of the Exchequer I had feuded with back at Possiltum* (Asprin “Myth-Nomers and Im-Pervections”) [15].

Речення (6) демонструє УКК [*Green scales and yellow eyes notwithstanding*] із концесивним кон'юнктом *notwithstanding* в кінцевій позиції, що не впливає на вираження дійсної поступки як «Незважаючи на зелену луску та жовті очі» із розгортанням поступальної дії на головне речення як «він нагадав мені Грімбла, канцлера казначейства, з яким я ворогував у Посілтумі».

Приклади (7)–(8) унаочнюють реалізацію концесивної дії за допомогою УКК в кінцевій позиції речень – [*for all that he was twice as big as any of us except Chumley*] (7), [*in spite of the fact that there were several men listening*] (8), де значення поступки «незважаючи на те, що він був вдвічі більшим за будь-кого з нас, крім Чамлі» (7) та «незважаючи на те, що їх слухали кілька чоловіків» (8) уводяться субординативними концесивними конекторами *for all that, in spite of the fact that* із уточненням змісту головних речень в ініціалній позиції – «Він був ще дитиною» (7) та «Вони також не соромилися обговорювати недоліки зустрічей, які у них були» (8).

(7) УКК: *He was still a baby, [for all that he was twice as big as any of us except Chumley]* (Asprin & Nye “Myth-Told Tales”) [16].

(8) УКК: *Nor were they at all shy about discussing the shortcomings of dates they had had, [in spite of the fact that there were several men listening]* (Asprin & Nye “Myth-Fortunes”) [16].

Відповідно, домінантні типи складних речень поступки із універсальною концесивною клаузою (УКК) виокремлюємо із її превалюючими ознаками поступальної дії в парадигмі «спеціалізовано-універсальне значення поступки – однозначний зміст речення – систематичність поступальної дії».

Особливість наступних прикладів (9)–(10) полягає у вживанні декількох універсальних концесивних кон'юнктивів та утворенні складних речень поступки із двома або більше УКК як:

(9) УКК: [*Even though annoyed that Aahz could be thinking of money at a time like this,] [I was*

nonetheless intrigued with his logic]. I mean, after all, he did train me (Asprin “Myth Directions”) [15].

(10) УКК: [*She probably would have stood out in the line in any case,*] *bein’ the only femaletype in our group, [though one might have had to look a couple times to notice,] [as she stood in a habitual slouch] (Asprin “M. Y. T. H. Inc. in Action”) [15].*

Приклади (11)–(13) демонструють складні речення поступки периферійного типу із кондіціонально-концесивними клаузами універсальної умовної поступки (УКондКК) як [*even if he wanted*], [*no matter how much I twisted it*], [*whatever the truth is*], де універсальні умовні кон’юкти *even if, no matter how much, whatever* уводять поступальну клаузу не «чистої», а умовної поступки загального змісту дії із одночасною реалізацією умови та поступки, які накладаються на зміст одна одної із утворенням універсально-умовного симбіозу поступальної дії та послабленням змісту поступки.

(11) УКондКК: (*about the Manticore*) *He couldn’t launch lightning bolts at us now, [even if he wanted] (Asprin & Nye “Class Dis-Mythed”) [16].*

(12) УКондКК: *I bent the device between my fingers. Unlike the slave cards it could make, the Master Card wouldn’t break, [no matter how much I twisted it] (Asprin & Nye “Myth-Taken Identity”) [16].*

(13) УКондКК: *Anyway, [whatever the truth is,] that’s what the talk is that’s going around the kingdom (Asprin “Something M. Y. T. H. Inc.”) [15].*

На відміну від універсальних умовно-поступальних речень, в наступних реченнях (14)–(15) альтернативні кондіціонально-концесивні клаузи (АКондКК) [*whether they were getting hit as hard by the bad-luck stick as we had been*], [*whether one is repeatedly hitting a sackful of tin cans or a sackful of pots and kettles, or alternating between the two*] актуалізують зміст альтернативної поступки за допомогою альтернативних умовних диз’юнктивів *whether, whether ... or ... or*, де семантичні риси поступальної дії виражені слабко із акцентом на альтернативу вибору дії, нерегулярністю форм та імпліцитними ознаками диз’юнктивів як провідних компонентів одночасної реалізації альтернативної та поступальної дій, які утворюють альтернативно-умовний симбіоз поступки із розфокусуванням останньої.

(14) АКондКК: *I wondered about the well-being of all the investors and [whether they were getting hit as hard by the bad-luck stick as we had been] (Asprin & Nye “Myth-Fortunes”) [16].*

(15) АКондКК: *I mean, [whether one is repeatedly hitting a sackful of tin cans or a sackful of pots and kettles, or alternating between the two,] the overall sound effect is the same for all intents and purposes (Asprin “Sweet Myth-tery of Life”) [15].*

Приклади (16)–(19) унаочнюють речення одночасної контрастивної та поступальної дії із контрастивно-концесивними клаузами (КонтрКК), які уводяться контрастивними кон’юнктами *whereas, while, as ... as, so that*, де семантичні риси поступки актуалізовані також слабко із акцентом на контраст дії в адвербіальній та головній клаузах, утворюючи при цьому контрастивно-поступальний симбіоз поступки із розсіюванням її змісту.

(16) КонтрКК: *She had expanded her duties to fit her presence, [whereas I had spent a lot of time ducking to keep from having to do too much work and putting myself in harm’s way] (Asprin “Myth-Chief”) [15].*

(17) КонтрКК: *Anyway, what I need right now is someone to track down the real king and get him back here, [while I keep bluffing from the throne] (Asprin “Hit or Myth”) [15].*

(18) КонтрКК: *“Matching corners will be no problem [as long as you don’t mind waiting for Phase Two,]” the Imp said, his arm around the wings of the granitejawed male (Asprin & Nye “Myth-Fortunes”) [16].*

(19) КонтрКК: *You can store the energy internally like a battery [so that it’s there when you need it] (Asprin “Myth-Ing Persons”) [15].*

Отже, периферійні типи складних речень поступки із універсальними та альтернативними кондіціонально-концесивними (УКондКК / АКондКК), контрастивно-концесивними клаузами (КонтрКК) виокремлюємо із такими превалюючими ознаками поступальної дії в парадигмі «розфокусовано-універсальне значення поступки як умови, альтернативи, контрасту – неоднозначний зміст речення – нерегулярність форм кон’юнктив / диз’юнктив та їхні імпліцитні ознаки поступки».

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, у сучасній англійській мові у фентезійно-міфологічному просторі виокремлено складні концесивні речення домінантного (концесивно-базового) та периферійного (концесивно-еквівалентного) структурно-семантичних типів із субординативною клаузою у функції адвербіальної концесивної клаузи, яка реалізує семантичні значення чистої, умовної та контрастивної поступки за допомогою концесивних кон’юнктивів та диз’юнктивів різноманітної семантичної спрямованості. Відмітними ознаками поступки у концесивно-базових типах є спеціалізовано-універсальне значення поступки, однозначний зміст речення, систематичність поступальної дії; у концесивно-еквівалентних типах – розфокусовано-універсальне значення поступки як умови, альтернативи, контрасту, неоднозначний зміст речення, нерегулярність форм кон’юнктивів або диз’юнктивів та їхні імпліцитні ознаки поступки. Перспективи подальших досліджень вбачаємо в окрес-

ленні синтаксичної інтерпретації складних речень поступки у сучасних та давніх германських мовах міфологічно-фентезійного жанру як у синхронії, так і в діахронії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Долгополова Л. А. Становление и развитие инфинитива в немецком языке (VIII–XX ст.) : дис. ... д-ра филол. наук: 10.02.04. Киев, 2010. 432 с.
2. Иванова Л. П. Методи лінгвістичних досліджень. Київ : ІСДО, 1995. 88 с.
3. Селіванова О. О. Актуальні напрями сучасної лінгвістики (аналітичний огляд). Київ : Вид-во Українського фітосоціологічного центру, 1999. 148 с.
4. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми. Полтава : Довкілля-К, 2008. 712 с.
5. Ченки А. Семантика в когнитивній лінгвістическ. *САЛ: Фундаментальніе направления / под ред. А. А. Кибрик. Изд. 2-е, испр. и доп. Москва : Едиториал УРСС, 2002. С. 340–369.*
6. Chung Chan, Kim Jong-Bok. Inverted English Concessive Constructions: A Construction-Based Approach. *Studies in Modern Grammar*, 58, 2009. P. 39–58. URL: G704-000260.2009..58.003
7. Crevels E. I. Concession. A typological study. [PhD thesis]. Amsterdam : University of Amsterdam, 2000. 191 p.
8. Frey W. German concessives as TPs, JPs and ActPs. *Glossa (London)*, 5 (1), 2020. P. 1–31. URL: <https://doi.org/10.5334/gjgl.763>
9. Haspelmath M., König E. Concessive conditionals in the languages of Europe. *Adverbial constructions in the languages of Europe / ed. by J. Van der Auwera & D. P. O Baoill. Berlin – New York : Mouton de Gruyter, 1998. P. 563–640.*
10. Hengeveld K. Adverbial clauses in the language of Europe. *Adverbial constructions in the languages of Europe / ed. by J. Van der Auwera & D. P. O Baoill. Berlin – New York : Mouton de Gruyter, 1998. P. 335–419.*
11. Huddleston R. D., Pullum G. K. The Cambridge grammar of the English language. 5-th ed. Cambridge : Cambridge University Press, 2012. 1842 p.
12. König E. Concessive clauses. *Concise Encyclopedia of Grammatical categories / ed. by K. Brown & J. Miller. Oxford : Elsevier, 1999. P. 81–84.*
13. Latos A. Factual concessive connectors: a contrastive analysis in Italian and Polish. *Lincom Europa*, 2006. 212 p.
14. Miller J. An introduction to English syntax. Edinburgh : Edinburgh University Press, 2002. 190 p.
15. Myth. A series by Robert Asprin. Available at: URL: <https://www.fantasticfiction.com/a/robert-asprin/myth/> [Accessed: 25 April 2022].
16. Myth Adventures. A series by Jody Lynn Nye. URL: <https://www.fantasticfiction.com/n/jody-lynn-nye/myth-adventures/> [Accessed: 25 April 2022].
17. Quirk R., Greenbaum S., Leech G., Svartvik J. A Comprehensive Grammar of the English Language. London : Longman, 1985. 1779 p.
18. Schützler O. Although-constructions in varieties of English. In *World Englishes*. New York : John Wiley & Sons Ltd., 2020. Vol. 39. P. 443–461.
19. Wälchli B. Selectives (“topic markers”) on subordinate clauses. *Linguistics*, 2022. URL: <https://doi.org/10.1515/ling-2020-0242>

REFERENCES

1. Dolgopolova, L. A. (2010). *Stanovleniye i razvitiye infinitiva v nemetskom yazyke (VIII–XX stoletiya)* [Formation and development of the infinitive in the German language (8th–20th centuries)] : dis. ... doktora filol. nauk: 10.02.04. Kyiv, 432 p.
2. Ivanova, L. P. (1995). *Metody linhvistychnyh doslidzhen* [Methods of linguistic research]. Kyiv : ISDO. 88 p.
3. Selivanova, O. O. (1999). *Aktualni napriamy suchasnoi linhvistyky (analitichnyi ohliad)* [Current approaches in modern linguistics (analytical review)]. Kyiv : Publishing House of the Ukrainian Phytosociological Center. 148 p.
4. Selivanova, O. O. (2008). *Suchasna linhvistyka: napriamy ta problemy* [Modern linguistics: approaches and problems]. Poltava : Dovkillia-K. 712 p.
5. Chenki, A. (2002). *Semantika v kognitivnoj lingvistike* [Semantics in cognitive linguistics]. *SAL: Fundamentalnyye napravleniya / pod red. A. A. Kibrik. Izd. 2-ye, ispr. i dop. Moscow : Editorial USSR, pp. 340–369.*
6. Chung, Chan & Kim, Jong-Bok. (2009). Inverted English Concessive Constructions: A Construction-Based Approach. *Studies in Modern Grammar*, 58, pp. 39–58. URL: G704-000260.2009..58.003
7. Crevels, E. I. (2000). *Concession. A typological study* [PhD thesis]. University of Amsterdam. 191 p.
8. Frey, W. (2020). German concessives as TPs, JPs and ActPs. *Glossa (London)*, 5 (1), pp. 1–31. URL: <https://doi.org/10.5334/gjgl.763>
9. Haspelmath, M. & König, E. (1998). Concessive conditionals in the languages of Europe. *Adverbial constructions in the languages of Europe / ed. by J. Van der Auwera & D. P. O Baoill. Berlin – New York : Mouton de Gruyter, pp. 563–640.*

10. Hengeveld, K. (1998). Adverbial clauses in the language of Europe. *Adverbial constructions in the languages of Europe* / ed. by J. Van der Auwera & D. P. O Baoill. Berlin – New York : Mouton de Gruyter, pp. 335–419.
11. Huddleston, R. D. & Pullum, G. K. (2012). *The Cambridge grammar of the English language*. 5-th ed. Cambridge : Cambridge University Press, 1842 p.
12. König, E. (1999). Concessive clauses. *Concise Encyclopedia of Grammatical categories* / ed. by K. Brown & J. Miller. Oxford : Elsevier, pp. 81–84.
13. Latos, A. (2006). *Factual concessive connectors: a contrastive analysis in Italian and Polish*. Lincom Europa, 212 p.
14. Miller, J. (2002). *An introduction to English syntax*. Edinburgh : Edinburgh University Press, 190 p.
15. *Myth*. A series by Robert Asprin. URL: <https://www.fantasticfiction.com/a/robert-asprin/myth/> [Accessed: 25 April 2022].
16. *Myth Adventures*. A series by Jody Lynn Nye. URL: <https://www.fantasticfiction.com/n/jody-lynn-nye/myth-adventures/> [Accessed: 25 April 2022].
17. Quirk, R., Greenbaum, S., Leech, G., & Svartvik, J. (1985). *A Comprehensive Grammar of the English Language*. London : Longman, 1779 p.
18. Schützler, O. (2020). Although-constructions in varieties of English. *World Englishes*. New York : John Wiley & Sons Ltd. Vol. 39, pp. 443–461.
19. Wälchli, B. (2022). Selectives (“topic markers”) on subordinate clauses. *Linguistics*. URL: <https://doi.org/10.1515/ling-2020-0242>